

Psaní slov do češtiny přejatých

Doporučená literatura:

Nový akademický slovník cizích slov. Academia (vydání po roce 1993).

Nová slova v češtině. Slovník neologizmů. 1. a 2. díl. Academia, Praha.

Dodatek MŠMT týkající se psaní přejatých slov v Pravidlech č. pravopisu po r. 1993.

PČP akademické vydání, seznam antických jmen (str. 380n).

SSČ, seznam cizích zeměpisných jmen (vzadu).

Havránek – Jedlička: Stručná mluvnice česká, přejatá slova výklad od str. 75n.

Ze zkušeností jazykové poradny. Na co se nás často ptáte. Scientia, Praha 2002.

Hůrková, Jiřina: Česká výslovnostní norma (zde výslovnost slov přejatých), Scientia, Praha 1995.

Prostudovat doplnění k teorii přejatých slov v Elfu!

1) Původní pravopis

- slova úzce odborná, termíny, mezinárodní značky, citátové výrazy (obvykle celá spojení) a slova, která si podržují vztah k zemi svého původu – mezinárodní termíny z lékařství, chemie atd.: *staccato, allegro, thorium; watt, joule; enfant terrible, chargé d'affaires, de facto, rendez-vous, fair play, ex offo, ad hoc, abbé, maestro*
- slova se složitější hláskovou stavbou: *interview, outsider, bulletin, dealer*

2) Počeštěný pravopis (slova, která v češtině zdomácněla)

- *džem, džíp, šok, krize, hokej, fotbal...*

leckdy dublety – původním i počeštěným pravopisem: *jazz / džez, juice / džus, jeep / džíp*

Psaní cizích slov podle Pravidel českého pravopisu (1993) – Dodatek MŠMT (Pravopisná poznámka v akademických PČP zavádí se **dublety**, tedy **nově dvojí možnost psaní**:

- ve slovech, kde se původní „-s-“ spisovně vyslovuje jako [-z-], lze psát **-z-** / **-s-**: *gymnázium / gymnasium, dizertace / disertace, univerzita / universita, filozofie / filosofie¹*
- dublety stylově rovnocenné: **kurz / kurs, impuls / impuls**
ve slovech, kde je připuštěna spisovná výslovnost [-z-] i [-s-] rovněž obojí možnost psaní, za stylově neutrální se považují tvary se -s-: *kasematy / kazematy, renesance / renezance, režisér / režizér*
- ismus / -izmus**: *romantismus / romantismus, realizmus / realismus*
- kolísající kvantita nad samohláskami ve výslovnosti – dublety v psaní** (za neutrální se přitom považuje varianta krátká): *benzin / benzín, penicilin / penicilín, archivní / archívni, bakterie / baktérie, balkon / balkón, citron / citrón, milion / milión, sezona / sezóna, kamion / kamión, pasivní / pasívni*
X ale jen: minus
důsledné **zachování kvantity** ve výslovnosti i v psaní: *refrén, bazén, anténa, angína*
- spis. výslovnost [-s-], a tedy i **psaní pouze -s-**: *konsonant [konsonant], konsenzus [konsenzus], konsekvence [konsekvence]* a slova od těchto odvozená

zdvojené hlásky:

zachovány: *interrupce, ghetto, abbé, hobby, reggae, billboard, d moll (X D-dur), lobby (lobbovat, lobbying =*

1 Podtržené výrazy jsou stylově neutrální.

<p>prosadit své zájmy X lobovat = v tenise) <u>redukovány:</u> <i>stres, expres, fotbal</i></p>
<p><u>nesklonná substantiva:</u> <i>angažmá, abonmá, klišé, ragú, plató, tabu, finále, iglú, atašé, pyrė</i></p>
<p><u>kvantita:</u> <i>téma, schéma, extrém, panoráma</i> (2. sg. panorámatu / panoramatu (neutrum) anebo <i>panorámy</i> (femininum), <i>mýtus</i> <i>X tematický, tematika, schematický, extremistický, panoramatický, mytický, mytologie</i> pouze krátce: -ura (<i>prokuratura, struktura, agentura</i>) X <i>manikúra, pedikúra, túra, léčebná kúra</i> <i>fúze</i> X ale: <i>difuze, difuzní, transfuze, transfuzní</i></p>
<p><u>počeštění zatím nedůsledné:</u> <i>manager / manažer X management X manažering</i> (napůl počeštěné, napůl v pův. pravopisu)</p>
<p>t x d: <i>doktorand X diplomant, maturant, projektant, aspirant; standard, standardní X standarta</i></p>
<p>i / y: <i>fylogeneze, filozofie, pofidérní</i> <i>lira</i> (býv. platidlo v Itálii) X <i>lyra</i> (hudební nástroj)</p>

1) **Doplňte správné předpony:**

- a) **-ink, -ing, -ink/-ing:** happenin___, dispečin___, windsurfin___, marketin___, e-learnin___, leasin___, kempin___,
 dispečin___, pudin___, dabin___
- b) **poly-, poli-:** pol___technický, pol___tika, pol___glot, pol___fonní, pol___klinika, pol___funkční, pol___gamie
 kosmopol___tní
- c) **hypo-, hipo- apod.:** h___potenze, h___pertenze, h___perkorektní, h___potéka, h___potéza, h___podrom,
 h___poterapie, h___drologie, h___peraktivní
- d) **dis-, dys-:** d___slexie, d___sproporce, d___sharmonie, d___sident, d___sgrafie, d___sfunkce, d___slokace,
 d___skvalifikace
- e) **vice-, více-:** v___ceprezident, v___cemiss, v___cehlasý, v___cedílný, v___cekancléř, v___cedenní, v___cepremiér

2) **Vyberte správná slova z tučně zvýrazněných možností:**

Náhled dostal **panický / panycký** strach z výšky.
 Vyhrajte nový **típ / typ** auta BMW se **standartní / standardní** výbavou v naší **típací / typovací** soutěži!
 Nabízíme vám přehled kulturních **típů / typů** na dnešní večer.
 Významný jazykovědec vystoupil na přednášce s **tématikou / tematikou** slovesných vazeb.
 Nepodařilo se navázat **rádiové / radiové** spojení.
 Petr je velmi **disciplinovaný / disciplinovaný** student.

Čekal jsem na *studijním* / *studiiním* oddělení dvě hodiny.
Malíř provedl *detailní* / *detajlní studii* / *studiji* ruky.
Ze *studii* / *studiji* jsem si přivezl hodně *studii* / *studiji* krajin.

3) Utvořte 7. p. mn. č.:

herkules
farizeus
meniskus
cyklus
génius
dikobolos
mefistofeles
rádius
nukleus
fíkus
rytmus
glóbus
turnus
idea
studium
koloseum
album

4) Utvořte správný tvar.:

Jedu do (Korea).
Jsem v (Korea).
Jedu do (Nikaragua).
Jsem v (Nikaragua).
Jsem v (Mekka).
Jsem v (Lucca).
Jedu do (Andorra).
Jsem v (Andorra).
Vrátil jsem se z (Mallorca).

Poznámka:

Alois, Boris, Felix, Amos – bez Aloisa / Aloise, Borisa / Borise, Felixa / Felixe, Amosa / Amose
Balzac – bez Balzaca (řídč.) / Balzaka (už počestěně)

es: **Jacques, Jules:** vyslovujeme [žak, žyl] – starší způsob skloňování – ~~Jacques, Jules~~ už u těchto jmen nepokládáme za vhodný, protože takový tvar nenaznačuje, jaká je výchozí podoba jména.

Jacques [žak], nikoli [žakes]: 2. p. jedině (bez) *Jacquesa* X vyslovíme [žaka]

Jules [žil], nikoli [žiles]: 2. p. jedině (bez) *Jules-a* X vyslovíme [žyl-a]. Nerovnováha tu bude ovšem vždycky: např. *milý [žán-žaku]* nelze napsat jinak než *milý Jean(e)-Jacquesi*.

George jako fr. jméno [žorž]: (bez) *Georges-e* X vyslovíme [žorž-e], Georgesi Bizetovi [žorži] / Georgesovi [žoržovi] nutno odlišit od **angl. podoby George** [džordž] – bez *George* [džordže]

Nešvar: k jménům končícím v **psané podobě** na samohlásku mechanicky přiřazujeme příslušné koncovky, a to i v případech, že ve zvukové podobě končí souhláskou. Musíme se řídit jedně podle výslovnosti! Způsob psaní je od výslovnosti v těchto případech odlišný!